

LAUSUNTO

Helsinki 22.11.2022

TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVOVALIOKUNTA

Viite: Kirjallinen asiantuntijalausunto Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 23.11.2022 klo 11.30

Asia: HE 207/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 230 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 80 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: Erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, paivi.kiiskinen@soste.fi, 0400 516018

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- Esityksen tavoitteet ovat kannatettavia
- Uudistus ei saa laittaa työnhakija-asiakkaita eriarvoiseen asemaan keskenään
- Pitkään työttömänä olleiden ja muiden haavoittuvammassa asemassa olevien palvelut on turvattava myös jatkossa
- Kunnille tulisi mahdollistaa enemmän joustonvaraa palveluiden järjestämisessä
- Työllisyyden edistämisen valtakunnallisessa neuvottelukuntaa laajennettava sosiaali- ja terveysjärjestöjen edustuksella erityisesti erityisryhmien työllistymiseen liittyvän asiantuntemuksen varmistamiseksi

LAUSUNTO

Työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtoa koskevan uudistuksen tavoitteena on kasvattaa työllisyyttä edistämällä työn kysyntää ja tarjontaa valtion ja kuntien välisellä yhteistyöllä sekä vahvistaa alueiden elinvoimaa ja kilpailukykyä asiakaslähtöisillä palveluilla hyödyntämällä kuntaekosysteemin mahdollisuuksia. SOSTE pitää tavoitteita kannatettavana.

Pitkään työttömänä olleiden palvelut turvattava

SOSTE muistuttaa, että työttömän työnhakijan kannalta ei ole merkitystä sillä, kuka palveluita järjestää. Työttömälle on tärkeintä, että hän saa tarvitsemansa palvelut. Uudistuksen tulisi turvata asiakaslähtöiset lähipalvelut.

Esityksen mukaan työttömyysetuuksien rahoitusvastuita uudistettaisiin siten, että kunnan rahoitusvastuu laajenisi työmarkkinatuen lisäksi koskemaan peruspäivärahaa ja ansiopäivärahaa. Lisäksi rahoitusvastuu alkaisi nykyistä työmarkkinatuen rahoitusvastuuta aikaisemmin ja kasvaisi portaittain työttömyyden pitkittyessä. Työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä kunnille, kunnilla olisi esityksen mukaan nykyistä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa työttömyysetuuksista syntyvään rahoitusvastuuseen järjestämällä työttömille palveluja, jotka johtavat työllistymiseen avoimille työmarkkinoille.

Kuntien järjestämisvastuulle siirrettävät työvoimapalvelut säädettäisiin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaisiksi valtionosuustehtäviksi, johon myönnettäisiin täysimääräinen rahoitus. Tehtävien arvioiduista kustannuksista 50 prosenttia kohdennettaisiin työttömien määrän perusteella ja 50 prosenttia 18–64-vuotiaiden asukkaiden määrän perusteella.

Vaikka valtionosuuskriteeristöä on muutettu lausuntokierroksen jälkeen, on SOSTEn huolena yhä pitkään työttömänä olleiden ja muiden haavoittaumassa asemassa olevien palveluiden saatavuus jatkossa. Kunnan rahoitusvastuu ei myöskään katkeaisi työttömyysturvalaissa

tarkoitettuun työllistymistä edistävään palveluun osallistumisen ajalta kuten nykyisin. **Mitkä ovat kuntien kannusteet jatkossa järjestää palveluita työttömille, joille matka kohti avoimia työmarkkinoita on pidempi?**

Esityksen mukaan riskinä olisi se, että rahoitusmalli ei kannusta työvoimaviranomaisia järjestämään palveluita niille työnhakijoille, jotka eivät saa työttömyysetuutta. Tämä saattaisi näkyä siinä, että palvelut kohdentuisi pääosin henkilöihin joiden työllistymisen edistymisestä seuraisi kuntatalouden näkökulmasta merkittävintä säästöä. SOSTE katsoo, että uudistus ei saa laittaa työnhakija-asiakkaita eriarvoiseen asemaan keskenään. SOSTE edellyttää, että pitkään työttömänä olleiden ja muiden haavoittuvammassa asemassa olevien palvelut turvataan myös jatkossa.

Palveluiden järjestämiseen tarvitaan joustavuutta

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annettavassa laissa säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista ja julkisista työvoimapalveluista ja niihin liittyvistä tehtävistä. Työnhakijan palveluprosessia koskeva sääntely noudattaisi voimassa olevaa työnhakijan palveluprosessia. Myös julkisena työvoimapalveluna järjestettävien palveluiden palveluvalikoima vastaisi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädettyjä palveluja.

Esityksen mukaan julkisten työvoimapalveluiden tarjoaminen perustuisi asiakkaan palvelutarpeeseen. Työvoimaviranomaisen tulisi järjestää työvoimapalveluja asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisesti. Laissa säädettyjen julkisten työvoimapalveluiden järjestäminen kuuluisi kuntien valtionosuustehtävään. Kunta voisi järjestää yleisen toimivaltansa puitteissa myös muita palveluja, joilla edistetään työnhakijoiden työllistymistä, mutta näihin ei myönnettäisi valtionosuutta.

Esityksen mukaan työvoimapalvelujen järjestämisvastuun siirto kunnille voi parantaa mahdollisuuksia huomioida työvoimapalvelujen tarjoamisessa ja hankinnassa alueelliset erityispiirteet ja -tarpeet. Riskinä nähdään, että eri työvoimaviranomaisen työnhakijalle tarjoamat palvelut eroaisivat sisällöltään, laadultaan tai määrältään toisistaan. Lisäksi riskinä on, että työvoimaviranomaisten koosta ja palveluntuottajamarkkinoiden laajuudesta riippuen hankittavia palveluita ei välttämättä ole saatavilla koko maan kattavasti. Näihin pystyttänee kuitenkin puuttumaan seurannan ja ohjauksen kautta.

SOSTE katsoo, että kunnille tulisi mahdollistaa enemmän joustonvaraa palveluiden järjestämisessä myös valtionosuustehtävän osalta. Näin pystyttäisiin aidosti turvaamaan asiakkaiden tarvelähtöiset palvelut. Työllisyyden kuntakokeilut ovat tuoneet esiin kuntien mahdollisuudet järjestää palveluita joustavasti ja asiakaslähtöisesti. Kuntakokeilut ovat tuoneet palvelut lähelle asiakasta. Järjestämisvastuun siirtyessä kunnille on odotettavissa, että

palvelut tuotetaan asiakaslähtöisesti lähipalveluina, mikäli yleinen lainsäädäntö ei aseta tälle esteitä.

Järjestöjen mukanaoloa työllisyyspalveluiden kehittämisessä yhä vahvistettava

Järjestöillä on pitkä kokemus erityisesti heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien työllistämisestä ja työllistämisedellytysten parantamisesta.

SOSTE toi lausuntokierroksella esiin, että monialaisen yhteistoimintamallin organisoinnissa tulisi huomioida laajemmin muut yhteistyökumppanit. Sääntelyä onkin täsmennetty siten, että johtoryhmän kokoonpanosta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella niin, että johtoryhmään voitaisiin työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen lisäksi nimetä myös muut tarpeelliset tahot. Esityksen mukaan tämä selkeyttäisi muun muassa järjestöjen ja palveluntuottajien roolia yhteistoimintamallin paikallisessa toimeenpanossa. SOSTE pitää muutosta hyvänä.

Valtakunnallisen työllisyyden edistämisen neuvottelukunnan tehtävänä olisi tukea työ- ja elinkeinoministeriötä työllisyyden edistämisen ohjaamisessa, seurata ja ennakoida työvoimajärjestelmän toimivuutta ja käsitellä työllisyyden edistämistä koskevia kehittämistarpeita. Neuvottelukunta mm. antaisi hallituskausittain selvityksen palvelujärjestelmän toimivuudesta sekä käsitelisi työllisyyttä koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita sekä muita periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia työllisyyttä koskevia Euroopan unionin ja kansallisia toimenpiteitä. Neuvottelukunnan rooliin kuuluisi eri osapuolten yhteistyön edistäminen työllisyyden edistämässä.

SOSTE esittää, että valtakunnallista työllisyyden edistämisen neuvottelukuntaa (§22) laajennetaan sosiaali- ja terveysjärjestöjen edustuksella erityisesti erityisryhmien työllistymiseen liittyvän asiantuntemuksen varmistamiseksi.